

Asia: VN/10343/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi saaristolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhteenveto kommentteistanne lausuntokoosteen laatimista varten

Etelä-Karjalan liitto pitää hallituksen esitystä uudeksi saaristolaiksi kokonaisuutena tarpeellisena ja ajantasaisena sekä merkittävänä parannuksena nykytilanteeseen. Lain uudistaminen vastaa muuttunutta toimintaympäristöä, jossa saariston elinvoimaan vaikuttavat yhä enemmän monipaikkaisuus, kausiasutus, palvelujen saavutettavuus, huoltovarmuus ja kokonaisturvallisuus. Erytisen myönteistä on, että esityksessä tunnistetaan aiempaa selkeämmin saariston monimuotoisuus sekä kausiasukkaiden merkitys.

Etelä-Karjalan liitto katsoo kuitenkin, että esityksen toimeenpanossa ja jatkovalmistelussa on välttämätöntä varmistaa, että järviolueiden saaristot, erityisesti Saimaa, tunnistetaan sekä huomioidaan täysimääräisesti ja tasavertaisesti merialueiden saaristojen kanssa.

Kommenttinne 1–2 §:ään sekä niiden perusteluihin

-

Kommenttinne 3–6 §:ään sekä niiden perusteluihin

Saimaan järvisaariston erityispiirteet edellyttävät vahvempaa huomiointia

Etelä-Karjalan saaristo on järvisaaristoa, jonka olosuhteet poikkeavat olennaisesti merisaaristosta. Saimaan saaristoa luonnehtivat laaja-alaisuus, saariston hajanaisuus, kapea väestöpohja, pitkät etäisyydet palveluihin sekä talvikauteen ja kelirikoon liittyvät saavutettavuus- ja turvallisuushaasteet.

Vaikka hallituksen esityksessä saariston käsite kattaa sekä meri- että järviolueet, Etelä-Karjalan liitto korostaa, että järvisaaristo ei ole olosuhteiltaan kevyempi erityisalue, vaan monin osin jopa vaativampi. Lain toimeenpanossa ja asetustasolla on varmistettava, että Saimaan saaristo ei jää käytännössä merisaaristojen varjoon resurssien kohdentamisessa, palvelujen suunnittelussa tai rahoitusratkaisuihin.

Etelä-Karjalan liitto korostaa lisäksi, että järviolueiden saaristot ovat tyypillisesti laajoja, harvaan asuttuja ja palvelutoiminnan näkökulmasta erityisen vaativia. Saariston hajanaisuus, pitkät etäisyydet ja väestön voimakas kausivaihtelu lisäävät merkittävästi palvelujen järjestämisen kustannuksia. Tämän seurauksena asukaskohtaiset kustannukset muodostuvat järviolueiden saaristoissa korkeiksi.

Etelä-Karjalan liitto katsoo, että näiden kustannustekijöiden järjestelmällinen huomioiminen on välttämätöntä, jotta Saimaan ja muiden järviolueiden saaristot eivät jää pysyvästi epäedulliseen asemaan suhteessa merialueiden saaristoihin.

Kausiasutuksen vaikutukset Saimaan alueella ja kustannusten kohdentuminen

Hallituksen esitys tunnistaa kausiasukkaat aiempaa selkeämmin osaksi saaristopolitiikkaa, mikä on erittäin kannatettavaa. Saimaan alueella kausiasutuksen merkitys on poikkeuksellisen suuri, ja kausiasukkaiden määrä on monilla alueilla huomattavasti vakituista väestöä suurempi.

Kausiasutus lisää merkittävästi palvelutarvetta ja kustannuksia erityisesti pelastustoimessa, ensihoidossa, perusterveydenhuollossa, ympäristö- ja jätehuollossa sekä varautumisessa ja valmiuden ylläpidossa. Esityksessä kausiasukkaat huomioidaan osittain saaristoisten hyvinvointialueiden pisteytyksessä, mutta kuntien saaristokunta- ja saaristo-osakuntamäärityksessä kausiasukkaiden vaikutus jää edelleen huomiotta. Etelä-Karjalan liitto pitää tätä merkittävänä puutteena ja katsoo, että kausiasukkaiden vaikutus on jatkovalmistelussa otettava huomioon myös kuntien saaristoisuutta koskevassa sääntelyssä, jotta rahoitus vastaa todellista palvelutarvetta.

Saaristoisten hyvinvointialueiden rahoituksen on vastattava Saimaan todellisuutta

Etelä-Karjalan liitto pitää tärkeänä, että saaristoisten hyvinvointialueiden määrittely ja rahoitus perustuvat todellisiin olosuhteisiin ja palvelutarpeisiin. Saimaan alueella kausiasutuksen ja saaristoisuuden yhdistelmä nostaa asukaskohtaisia kustannuksia merkittävästi, sillä vakituinen väestömäärä on pieni. Liitto korostaa, että saaristoisuuspisteytyksen ja rahoitusmallien on oltava läpinäkyviä ja tosiasiallisiin kustannuksiin perustuvia sekä sellaisia, että järviolueiden erityispiirteet tunnistetaan omana kokonaisuutenaan.

Hyvinvointialueiden yli 70 pisteen pisteraja on liian korkea ja sulkee rahoituksen ulkopuolelle aidosti saaristoisia alueita, kuten Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan. Rahoituksen tulisi perustua 50 pisteen rajaan ja vähintään 1 prosentin saaristoasukasosuuteen. Järvi-Suomi uhkaa jäädä kokonaisuudessaan rahoituksen ulkopuolelle viimeistään seuraavassa tarkastelussa.

Kommenttine 7–8 §:ään sekä niiden perusteluihin

Yhteysalusliikenne ja varautuminen ovat Saimaan saaristossa kriittisiä

Yhteysalusliikennettä ja varautumisvelvollisuutta koskevat säännökset ovat näkökulmasta esityksen keskeisiä ja kannatettavia osia. Saimaan saaristossa lossi- ja lauttaliikenne on monilla alueilla ainoa ympärivuotinen kulkuyhteys, ja sen merkitys korostuu erityisesti talvi- ja kelirikkoaikoina sekä häiriö- ja poikkeusoloissa.

Erityinen kustannustekijä on yksityistielossit, joista noin kaksi kolmasosaa sijaitsee Järvi-Suomessa. Yksityistielossien ylläpidosta ja käytöstä aiheutuu huomattavia kustannuksia sekä saariston asukkaille että kunnille. Kyse on välttämättömästä perusliikkumisesta, joka liittyy asiointiin, työssäkäyntiin, palvelujen saavutettavuuteen ja turvallisuuteen, mutta näitä kustannuksia ei nykyisellään huomioida riittävästi saaristoisuutta koskevissa rahoitus- ja kompensatiomalleissa.

Etelä-Karjalan liitto korostaa, että varautumissuunnittelussa on tunnistettava järviolueiden erityiset riskit ja olosuhteet, eikä mitoituksen tule perustua ensisijaisesti merialueiden lähtökohtiin.

Kommenttine 9–10 §:ään sekä niiden perusteluihin

Saaristovaikutusten arviointi on Saimaan alueella tarpeellinen käytännön työkalu

Uusi säännös saaristovaikutusten arvioinnista on Etelä-Karjalan liiton näkökulmasta tärkeä. Saimaan saaristot ovat usein pieniä, hajanaisia ja hallinnollisesti vähemmän näkyviä, minkä vuoksi niiden erityistarpeet jäivät helposti tunnistamatta ilman systemaattista arviointia.

Liitto katsoo, että saaristovaikutusten arvioinnissa on huomioitava järvisaariston erityispiirteet ja varmistettava, että arviointi aidosti ohjaa päätöksentekoa.

Saimaan saaristo osana kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta

Etelä-Karjalan liitto pitää tärkeänä, että saaristolain toimeenpanossa vahvistetaan saariston merkitystä kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta. Saimaan laaja saaristoalue, pysyvä asutus ja toimivat yhteydet tukevat viranomaistoimintaa, varautumista ja alueellista turvallisuutta.

Kommenttine 11–12 §:ään sekä niiden perusteluihin

-

Kommenttine 13–14 §:ään sekä niiden perusteluihin

-

Kommenttine vaikutuksista (luku 4.2 Pääasialliset vaikutukset)

-

Kommenttine yleisperusteluista (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

Etelä-Karjalan liitto katsoo, että saaristolain uudistus on tärkeä ja kannatettava, mutta lain jatkovalmistelussa ja toimeenpanossa on varmistettava, että Järvi-Suomen erityispiirteet huomioidaan täysimääräisesti sekä yhdenvertaisesti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää korkeisiin asukaskohtaisiin kustannuksiin, kausiasutuksen vaikutuksiin, yksityistielossien kustannusrasitteeseen, saavutettavuuteen sekä varautumiseen ja kokonaisturvallisuuteen.

Kommenttine saaristoasian neuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusluonnoksesta

Parlamentaarinen saaristoasiain neuvottelukunta ja sen sihteeristö ovat tärkeässä roolissa, jopa avainasemassa saariston ja saaristomaisten alueiden tilanne- ja kehityskuvan muodostamisessa ja päätöksenteon valmistelussa. On tärkeää, että parlamentaarisen saaristoasiain neuvottelukunnan ja sen sihteeristön työ jatkuu ja ne edustavat laajasti erilaisia saaristoalueita.

Satu Sikanen

maakuntajohtaja

Etelä-Karjalan liitto

Lantta Jari

Etelä-Karjalan liitto